

وزارت اطلاعات:

تعقیب تروریست‌ها در خارج از مرزها در دستور کار است

وزارت اطلاعات در بیانیه‌ای اعلام کرد که با تلاش‌های سربازان گمنام امام زمان (عج) در اداره کل اطلاعات مازندران، هسته چهارنفره منافقان و عامل خرابکاری و سلسله اقدامات ایدایی در شهرستان‌های کلارآباد، سلمان‌شهر، عباس‌آباد و تنکابن علیه اماکن و اموال دولتی و عمومی از قبیل ایجاد انفجارهایی با استفاده از نارنجک‌های دست‌ساز دستگیر شدند.

صفحه ۳

سرمقاله

اقتصاد پتروشیمی و ضرورت‌های حکمرانی

حجت میرزایی

در روزهای اخیر مصوبه محرمانه تغییر قیمت خوراک پتروشیمی‌ها و پس از آن ریزش شدید شاخص بورس و ارزش سهام شرکت‌های بورسی و انتشار مصوبه یادشده پس از حدود ۵۰ روز، به موضوعی پرمناقشه و نقل محافل اقتصادی و مالی تبدیل شد. بی‌تردید این رویداد چه آگاهانه بوده و چه ناآگاهانه، هم به مثابه یک موضوع مهم مطالعاتی در حوزه اقتصاد سیاسی و هم موضوع حقوقی با ذی‌نفعان برشمار حقیقی و حقوقی و ریز و درشت، قابلیت تأمل و بررسی جدی در سطح ملی دارد. لازم است هم این فرایند و مسیر تدوین و زمینه‌ها و ضرورت‌های این مصوبه و آثار آن بر سهامداران در سطح ملی مورد بررسی دقیق حقوقی قرار گیرد و برندگان و بازندگان آن با بهره‌گیری از داده‌های ورود و خروج به بورس و منافع جابه‌جاشده، شناسایی شده و ارزیابی روشنی از این رویداد صورت گیرد و هم نقش و کارکردهای مالی، اقتصادی و تجاری و نیز برخی وجوه جانبی بسیار مهم اجتماعی و جغرافیایی این صنعت از منظر اقتصاد سیاسی بازتحلیل شود. بازار سرمایه حساس‌ترین بازار اقتصادی نسبت به تغییرات سطوح نهادی (مانند بهبود یا کاهش شفافیت و رقابت) و همچنین بسیار حساس و تأثیرپذیر از متغیرهای اقتصاد کلان (مانند رفتار مالی دولت یا نرخ بهره) است. صنعت پتروشیمی همچنان تا سال‌های طولانی یک صنعت مهم و تأثیرگذار در جهان خواهد بود؛ کمالاتیکه سالانه حدود چهار تریلیون یورو گردش مالی دارد و حدود ۱۵ درصد نفت جهانی ۱۰ درصد گاز جهانی را مصرف می‌کند. در کشور ما نیز این اهمیت تا سال‌های طولانی ادامه خواهد داشت. پتروشیمی‌ها هم درخور توجهی در اشتغال ملی ندارند و پیوندهای پسین و پیشین آنها با بخش‌ها و زیربخش‌های اقتصاد کشور بسیار ضعیف و آثار سرریز و بازخوردی آنها در اقتصاد کشور اندک است. اما از جهات متعددی، به‌ویژه سهم آنها در موجودی سرمایه و تغییرات آن (سرمایه‌گذاری جدید)، سهم در پروژه‌های ناتمام سرمایه‌گذاری بخش عمومی، سهم در ارزش کل بورس اوراق بهادار و سهم از تسهیلات بانکی یا تأمین مالی در بازار سرمایه، تعاملات و مبادلات با اقتصاد جهانی برای تأمین مالی، دسترسی به فناوری، برخی نهادهای کلیدی مانند کاتالیست‌ها و قطعات خط تولید و مهم‌تر از آن صادرات و درآمد ارزی حدود ۲۰ میلیارد دلاری حاصل از آن، این صنعت را در کنار خودروسازی و فولاد در کانون توجه رانت‌جویان و موضوع اصلی بسیاری از پرونده‌های رانت اطلاعاتی، فساد ناشی از سازوکارهای غیرشفاف و نظارت‌ناپذیر تأمین نهاده، فروش محصولات و فرآورده‌ها، انتخاب پیمانکاران نصب تجهیزات و خدمات اصلی و جانبی و… قرار داده است. لازم است باآوری کتم حدود ۴۰ درصد محصول پتروشیمی‌ها صادر می‌شود که عمدتاً بالادستی و نوعی خام‌فروشی آشکار است و فقط حدود ۱۵ درصد آن در بازارهای داخلی عرضه می‌شود.

(۴۵ درصد بقیه در زنجیره ارزش و گردش درون‌جمعیتی مصرف می‌شود). صنعت پتروشیمی همواره جذاب‌ترین هدف در رفتار رانت‌جویانه گروه‌های فشار و انتخاب اول مدیران بخش صنعت (با هر سطحی از تخصص و شایستگی یا تناسب) بوده و هست. یک وجه مهم و شایان تأمل دیگر این صنعت، این است که کنترل بیش از ۷۰ درصد شرکت‌های پتروشیمی در اختیار بخش عمومی یعنی دولت، صندوق‌های بازنشستگی، بانک‌ها یا مدیریت سهام عدالت است. مدیران این بنگاه‌ها، از بالاترین سطح هلدینگ‌های تخصصی بالادست تا مدیران میانی درون مجتمع‌ها، عموماً با سازوکارهای متداول در بازار سیاست و متأثر از فشارهای سیاستمداران در دولت و مجلس تعیین می‌شوند. ضمن آنکه در اصل سرمایه‌گذاری مکان‌یابی، انتخاب زمینه فعالیت و گاهی حتی شرکاتی تجاری این بنگاه‌ها چنین نفوذی وجود داشته و نتیجه آن مکان‌یابی‌های اشتباه و پرهزینه، مقیاس غیراقتصادی، سید محصولات بدون توجهی با بازار مناسب و… است. همین ویژگی هم زمینه‌گسترش و تعمیق زمینه‌های رانت‌جویی، تعارض منافع و رفتارهای فسادآلود را فراهم کرده است. بازداشت یا برکناری و تغییرات تعداد درخور توجه مدیران این صنعت در دو سال گذشته (که تقریباً همه آنها مدیران همین بنگاه‌های وابسته به بخش عمومی بوده‌اند)، اگرچه امری شایان تقدیر در مبارزه با متهمان فساد (و نه الزاماً مبارزه با فساد) است، اما حاکی از یک زمینه‌گسترده توسعه و تعمیق و تداوم فساد اقتصادی در کشور و ناشی از همین کنترل دولتی یا خصوصی رفته در غیاب سازوکارهای حکمرانی به‌ویژه شفافیت و قابلیت نظارت و تنظیم‌گری است. سهم قابل توجهی از منابع حاصل از سرمایه‌گذاری صندوق‌های بازنشستگی (حدود ۸۰ درصد) از این بخش از منابع از همین بنگاه‌های پتروشیمی به دست می‌آید و مالکان و سهامداران این شرکت‌ها حدود ۵۰ میلیون نفر بازنشسته و بیمه‌پرداز از معلمان عضو صندوق ذخیره فرهنگیان (و وابستگان آنها) با آستانه تحمل روانی و مالی بسیار پایین و آسیب‌پذیری اقتصادی و اجتماعی بسیار بالا هستند که تعداد زیادی از روزهای سال در برف و باران زمستان با افتاق داغ تابستان در خیابان و مقابل نهادهای سیاست‌گذار برای افزایش اندکی در حقوق مستمری و بازنشستگی خود حضور می‌یابند و اخبار فساد درباره این شرکت‌ها، آنها را با نگرانی‌های زیادی همراه می‌کند. هم دامنه‌گسترده ذی‌نفعان و ویژگی‌های آنها و هم وجوه اقتصادی و مالی این صنعت، توجه ملی در اقتصاد سیاسی پتروشیمی را به بیانه این مصوبه و طرح دوباره بحران صندوق‌های بازنشستگی ضروری می‌کند.

دوشنبه ۱۲ تیر ۱۴۰۲ • ۱۴ ذی‌الحجه ۱۴۴۴ • ۳ جولای ۲۰۲۳ • سال بیستم • شماره ۴۵۹۱ • ۱۲ صفحه • ۱۵۰۰۰ تومان

حجت‌الاسلام محسنی‌اژه‌ای

بر اصلاح هر چه سریع‌تر سیستم‌های فسادزا تأکید داریم

میزان: اقدامات اخیر در مقابله و مبارزه با فساد، از نظر اثرگذاری و ارزش ریالی، ده‌ها برابر از پرونده‌های سابق، مهم‌تر و بیشتر بوده است.حجت‌الاسلام محسنی‌اژه‌ای در جلسه شورای عالی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم با اشاره به مهم‌ترین رویکردهای قوه قضائیه در دوره تحول و تعالی گفت: ما در دوره تحول و تعالی قوه قضائیه…

صفحه ۲

در «شرق» امروز می‌خوانید: گزارشی از پرونده سروناز احمدی، فعال حقوق کودک و کامیار فکور، روزنامه‌نگار، نگرانی از تداوم غارت و آشوب در فرانسه هم‌زمان با خستگی نیروهای پلیس و **یادداشت‌هایی** از محمدجواد لسانی، مهدی زارع

تلاش برای نجات آخرین لکه‌های سبز تهران

پایتخت بی‌درخت

«شرق» از مطالبه مجلس برای اطلاع از جزئیات قرارداد ۲۵ساله باچین گزارش می‌دهد

وعده‌رمزگشایی در کمیسیون امنیت ملی

عکاس و خبرنگار «شبکه شرق» رتبه برتر آسیا شدند

شورای شهر تهران حساب و کتاب اسفندماه شهرداری را بررسی کرد

جایزه شهرداری به بساز بفروش‌ها شفاف نشد

حواشی شایعه حضور تیک‌تاک در ایران

یادداشت

در هوای بی‌چگونگی

احسان هوشمند

در نخستین شب‌های تیرماه برگزاری کنسرت دونوازی سهراب پورناظری و علی قمصری شبی رؤیایی را برای هزاران علاقه‌مند به موسیقی ایرانی در مجموعه تاریخی سعدآباد آفریده است. در هوای بی‌چگونگی که مجموعه‌ای از دونوازی، تک‌نوازی و هم‌نوازی است، با هنرمندی گروهی از هنرمندان و اهالی موسیقی و به‌ویژه سهراب پورناظری و علی قمصری شنوندگان و بینندگان خود را به اعماق تاریخ ایران‌زمین دعوت می‌کنند. ظرفیت‌های موسیقی ایرانی دیری است که مورد بی‌مهری اهالی سیاست و متولیان امر قرار گرفته است؛ بی‌توجهی غیرمسئولانه‌ای که زمینه را برای گسترش موسیقی غیرایرانی فراخ و راه را برای موسیقی ایرانی تنگ کرد. در این سال‌ها گروهی از هنرمندان و استادان آواز و موسیقی ایرانی به‌ویژه موسیقی سنتی و مقامی ایرانی با خلق آثاری سحرانگیز و آسمانی با تلاشی خستگی‌ناپذیر چراغ موسیقی ایرانی را زنده نگه داشتند.

ایرانیان از جمله معدود ملت‌هایی هستند که با داشتن تاریخی دور و دراز و تمدنی شناخته‌شده میراث بزرگی از گذشته تاریخی خود را نگه داشته‌اند. ادبیات غنی فارسی و موسیقی ایرانی ازجمله این میراث‌گران‌قدر هنری و فرهنگی و ادبی و انسانی است. استادان بزرگی مانند استاد شجریان و استاد نظری و خانواده کامکارها ازجمله میراث‌داران موسیقی اصیل ایرانی هستند. در میان این میراث‌داران باید یاد هم از خانواده استاد پورناظری را به سفری دور و دراز در میان راه‌های سرزمین هنرمندش سهراب پورناظری و تهمورث پورناظری در سال‌های گذشته با هنرنمایی خود خون تازه‌ای به رگ موسیقی سنتی ایرانی تزریق کرده‌اند؛ هنرمندانی وطن‌دوست و ایران‌دوست که با انتخاب مضامین متناسب با روح زمانه و همراهی هنرمندان صاحب سبک دیگر شور و شوقی وصف‌ناپذیر آفریده و مشتاقان خود را به سفری دور و دراز در میان راه‌های سرزمین جاویدان، ایران، می‌برند. هرچند رسانه‌های پربیننده کشوری دوره‌ای طولانی بر ناهمدلی با موسیقی ایرانی اصرار ورزیده و با نمایش‌ندادن ساز و آلات موسیقی و نمایش‌ندادن چنین آثار موسیقایی هنرمندان‌ای، راه دیگری در پیش گرفته‌اند؛ اما تلاش هنرمندانی مانند پورناظری‌ها و همایون شجریان و علیرضا قربانی و دیگر هنرمندان موسیقی ایرانی موجب شده تا علاقه‌مندان موسیقی ایرانی با همراهی خود به ادامه شکوفایی موسیقی ایرانی باری برسانند. سهراب پورناظری و علی قمصری با ابتکار عملی درخور ستایش با همراهی دیگر هنرمندان شور و شوقی هنری در روح و روان علاقه‌مندان برانگیختند تا با شنیدن موسیقی روح‌بخش ایرانی در این شرایط بی‌سختی دمی با فرهنگ ایرانی بیاساییم.

ادامه در صفحه ۲

«شرق» از پاسخ باهنر به حجاریان مبنی بر مشروط بودن حضور در انتخابات و واکنش‌ها نسبت به مسدودسازی شرطی اصولگرایان گزارش می‌دهد

ترغیب یا تهدید

گزارش تیتربک را در صفحه ۲ بخوانید

«شرق» شایعات تمدیدنشدن قرارداد مربی پرسپولیس را بررسی می‌کند

کریم باقری ستاره‌دار شد؟

سجاد فیروزی: پرسپولیس، مدافع عنوان قهرمانی لیگ برتر فوتبال ایران، این روزها در پی تمدید قرارداد بازیکنان مدنظر یحیی کل‌محمدی و البته خرید بازیکنان جدید برای تقویت تیم در فصل آینده است. اگرچه پیش از این عنوان شده بود که قرار است تمرینات این باشگاه از روز هفتم تیر شروع شود ولی این مورد هم به تعویق افتاد تا دلیلی باشد بر ناراحتی بیشتر یحیی. سرمربی پرسپولیس بعد از پایان یافتن رقابت‌های فصل گذشته که با دو قهرمانی در لیگ و جام حذفی همراه شده بود، از مسئولان باشگاه پرسپولیس خواسته بود تا هر طور شده قرارداد تعدادی از بازیکنان و مربیان این تیم که به اتمام رسیده، تمدید شود تا مشکلی از این حیث پیش نیاید. مسئولان باشگاه هم در هفته‌های گذشته این موضوع را در دستور کار قرار داده و عنوان کرده‌اند نظر تعدادی از بازیکنان برای تمدید قرارداد جلب شده است؛ در این بین قرارداد مربیان خارجی پرسپولیس هم تمدید شده تا همچنان یکی از بزرگ‌ترین سؤال‌ها مربوط به قرارداد کریم باقری باشد.

گزارش تیتربک را در صفحه ۹ بخوانید

یادداشت

«تحریم» یا «تیغ دولبه»

نقدی بر کتاب «نتیجه معکوس؛ چگونه تحریم‌ها نگرش جهان را در برابر منافع آمریکا تغییر داده»^۱

محمدحسین عمادی

نماینده و سفير سابق در سازمان فائو

محاصره فیزیکی شهرها و قلعه‌ها، به‌عنوان یک حربه جنگی، تاریخی دیرینه دارد. تحریم و محاصره اقتصادی در تاریخ جهان سابقه‌ای بیش از دو هزار سال دارد. اولین مورد تاریخی ثبت‌شده در سال ۴۳۲ قبل از میلاد است که امپراتوری آتن تجار مکارا را از تجارت تحریم کرد^(۱)؛ اما در قرن بیستم و هم‌زمان با بسط ارتباطات و جهانی‌شدن اقتصاد، شاهد شروع فراگیر تحریم دولت‌های مدرن براساس منافع و سیاست خارجی خود هستیم. فراگیرشدن استفاده از ابزار تحریم به حدی پیش رفته که سازمان ملل متحد نیز آن را قانونی دانسته و جهت پیشگیری از مخاصمات بین‌المللی از این ابزار تنبیهی استفاده می‌کند؛ اما با پایان جنگ سرد و رقابت چندقطبی و ظهور قدرت‌های اقتصادی جدید، تحریم به یک ابزار متداول اعمال سیاست خارجی، به‌ویژه از سوی ایالات متحده آمریکا، تبدیل شده است. ایالات متحده در مدت تنها دو دهه گذشته حدود ۷۰ برنامه گسترده تحریمی اعمال کرده که بیش از ۹ هزار فرد، شرکت و بخش‌های اقتصادی را در دنیا تحت تأثیر قرار داده است. تأثیرات منفی تحریم بر مردم کشورهای تحریم‌شده، تنها در سطح اقتصادی و محدودسازی معیشت مردم خلاصه نمی‌شود و بسیاری از مطالعات اخیر نشان می‌دهد تحریم‌ها اثرات پیچیده، مخرب و بلندمدت بر نهادهای سیاسی، اجتماعی، ایجاد گسترده فقر و گرسنگی و فساد داشته و باعث افول فرهنگ و فرسایش جبران‌ناپذیر منابع طبیعی و زوال محیط زیست کشورهای هدف داشته است.

مکانیسم تحریم‌ها بعد از جنگ سرد شکل دیگری به خود گرفته و در دو دهه گذشته، به‌شدت روند افزایشی داشته و مهم‌تر آنکه فرایند آن از نظر کیفی دچار پیچیدگی‌های فراوانی شده است. هدفمندکردن تحریم‌ها با عناوینی مانند هوشمندسازی و اثربخشی تحریم‌ها در دهه گذشته باعث شد نهادهای خاص دولتی ایجاد شود و حتی ده‌ها اندیشکده در سراسر جهان و به‌ویژه در ایالات متحده تأسیس شود. مراکز یادشده به صورت مستمر در حال بررسی و ردیابی تأثیرات تحریم‌ها هستند. حتی برخی از این مراکز آن را به کسب‌وکاری پردرآمد تبدیل کرده و از نتایج آن، چه از طریق ردیابی، فروش اطلاعات و گزارش تحلیل عملکرد به دولت‌های تحریم‌گر یا به کار بستن آن در کسب‌وکار حرفه‌ای و مشاوره به کمپانی‌ها برای گریز از تحریم‌ها سود سرشاری به دست می‌آورند.

اما در سال‌های اخیر به سوازات شدیدترشدن تحریم‌ها و گستردگی جغرافیایی آن، ترندهای وزوزدن تحریم‌ها نیز از سوی کشورهای هدف تحریم‌ها و قربانی این پدیده قرار گرفته‌اند، خود به یک حرفه و مهارت نوین بین‌المللی تبدیل شده است. در کنار ظهور گریزگاه‌های تحریمی هم‌زمان با ظهور ارز دیجیتال و رشد فناوری‌ها در دنیای مجازی، حوزه تأثیرگذاری تیغ تحریم‌ها و میانی اعتباری تجارت جهانی مانند سلطه بی‌چون‌وچرای دلار در بازارهای مالی و مبادلات بین‌المللی از سوی دولت‌ها زیر سؤال رفته است. به تعبیر برخی تجار چینی؛ «تیغ سامورایی تحریم‌ها نه‌تنها برش گذشته را ندارد؛ بلکه اعتبار دیرین صاحب خود را نیز زیر سؤال برده است». همین امر باعث شده همگام با هزینه‌های گزافی که برخی ملل و دولت‌های تحت تحریم، به‌ویژه ملت ایران تحمل کرده‌اند، مبانی نظم حاکم بر روابط تجارت بین‌الملل دچار خلل و شکاف‌های فزاینده شود که بی‌شک در فرایند ایجاد فضای چندقطبی و شبکه‌ای در جهان تأثیر شگرفی داشته است.

ادامه در صفحه ۴